תפלת השחר פרק רביעי ברכות

והשקיף. תשב לזכור אותה. לשון סוכה כדמתרגמינן ושקף ואסתכי (כדלעתיד יט): **רשע מעיקרו:** ועשה מעשים שחור ונעשה רשע: **סוף יצאי.** שסימנו בקידושין (פ"ג דף פו.) שהרג מכמי ישראל: **יצאי רשע מעיקרו.** ועשה לדיק וחזר לרשעתו: **דאסחיל כה.** התחיל לאומרה וטעה בתמצעיתה: **לא שנו.** הא דאמר רב יהודה מעלין אותו: **שבעה קולות.** בתמורה קול ה' על המים (תהלים כט): **שאמרה חנה.** בפרשת עלן לבי (ש"א ב): **כ"ד רננות.** בפרשת ויעמוד שלמה (מלכים א ח) רנה תפלה תחנה כלהון כ"ד איכה: **כיומא דרחמי.** שהולרך לנקש רחמים שדנקו שעריס זה בזה ולא היו מניחין להכנים ארון לבית קדשי הקדשים כדאמרי' במועד קטן (דף ט.): **מעין כל ברכה.** אומר בקולר ומברך על כל אחת ואחת: **הכינו.** ואינו מברך אלא שומע תפלה בכל הברכות שבין שלש ראשונות לשלש אחרונות. הכינו כנגד אחת חונן ומול אח לבנו כנגד הסיבנו לסלוח לנו כנגד סלח לנו להיות נגאולים כנגד גאולה וכן כולם: **בגאות ארצך.** לשון נוה כמו בגאות דשא ירבילני (תהלים כג) והוא כנגד ברכת השנים: **והפוטים על דעתך.** העוברים על דברך: **ישפטו.** כנגד לדקה ומשפט. לשון אחר והמועים במשפט על דעתך ישפטו הסיבם לנמדם לשפוט כדברך וכן עיקר גרשה לי וכן בה"ג: **לייט עלה אביי.** לפי שמדלג הברכות וכולן בברכה אחת: **כל הסנה מי עבדינן כרבי עקיבא.** לומר כשאנו מתפללין י"ח שלמות מי עבדינן כר' עקיבא לומר ברכה רביעית בפני עצמה דהשתא כשמתפללין הכינו נעביד כותיה: **שבע תקון.** שלש ראשונות ושלש אחרונות והכינו: **ונכללה.** להכללה: **מכלל.** בתוך הכינו מלך שהוא כולה בחונן הדעת ואומר הכינו ה' אלהינו המבדיל בין קדש לחול לדעת דלכך: **לאטרודי.** לטעות: **בחתלא.** התפלה יכול אדם לכוין דעתו יותר מן האמצע: **גבורות גשמים.** הזכרה בעלמא היא לפיכך מחזירין אותו שאינה תפלה שיכול לאומרה בשומע תפלה: **ביחיד.** יחיד המתפלל עם הצבור: **דאדכר קודש ש"ם.** אין מחזירין אותו שיכול לאומרה בשומע תפלה: מתעוים

לייט עלה אביי אמאן דמצלי הבינגו. והכי קי"ל ויש ספרים דמסיק ה"מ בתחתא אבל בדרך שרי כדמשמע במכילתין (ח) גבי רבי יוסי וכו':

ונכללה בהבינגו. והא דאמרינן בפ"ק דנדה (דף ח.): כל הסנה כולה מתפלל אדם י"ח חון ממולאי יה"כ מפני טורח לבור מפני התענית וי"ל שמתפלגים י"ח שלימות מפני שב"ל הבדלה בחונן הדעת ותימה אמאי לא פריך ונכללה בהבינגו וי"ל דלא דמי דהתם כל הסנה כולה מתפלל י"ח ואין לנו להקשות ונכללה מכלל כדי לשנות המנהג של כל הסנה אבל הכא שכל הסנה מתפלל הבינגו פריך שפיר למה לי לשנות המנהג בשביל אחה חוננתנו ונכללה בהבינגו: **מפני** שיכול לאומרה בשו"ת.

כדאמר (לקמן לח.) (עו"ג דף ח) שואל אדם לרבו בשו"ת ודוקא לרבו בגון שיש לו חולה בתוך ביתו אז שלריך שדהו מיס דהוא מעין תפלה וכן שאלה אבל הזכרה והבדלה ושאר שבחים לאסור שאינה מעין שו"ת ונראה שכל האומר ברוך אתה ה' שו"ת אחר שסיים דברי תחנונים מיושב מגונה כדאמרי' (מגילה דף יח.) מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של מקום לומר להוסיף ברכות על אלו ואפילו אם בא להתפלל שמנה עשרה עוד פעם אחרת אסור שנראה כמוסיף על הברכות והא דאמר לעיל (דף ח.) ואולי שיתפלל אדם כל היום (ב) היינו דוקא בפסק התפלה אבל ואלי אוקמינן לעיל שפוסק אפי' באמצע ברכה כשמואל בפרק מי שמתו (סט) ומה ששלים לבור שונה בהן היינו להוציא רבים ידי חובתן ומה שמתפלל בלחש היינו כדי להסדיר תפלתו כדמוקמינן בפרק בתרא דר"ה (דף לד.):

הא

מסורת הש"ס

א) [אבות פ"ב מ"ז], ב) [יומא ט.], ג) [ל"ל ואמר], ד) [ר"ה יח, יומא פד.], ה) [שבת ב. מ"ק ט. סנהדרין קז.], ו) [קידושין לג.: וש"נ], ז) [לקמן לב. נדה ח.], ח) [לקמן לג.:], ט) [מוספתא פ"ג ה"י ול"ל לעיל כו: לקמן לב. תענית ג.].

תורה אור השלם

ו. ובשוב צדיק מצדקתו ועשה עול בכל התועבות אשר עשה הרשע יחיה עשה לא יזכרו כל צדקתיו אשר עשה בחטאו אשר חטא בהם ימות: יחזקאל יח כד

הגהות הב"ח

(ל) תוס' ד"ה לייט וכו' בתמלמין. ר"נ לעיל בפ"ק דף ג' וע"ש בתוס' בד"ה היה לך: (ג) ר"ח מפי וכו' הייט דוקא בספק התפלל אבל בוודאי התפלל אוקמינן:

הגהות הגר"א

[א] ברם נקרא אתה תפנה. ר"נ כי אתה עונה בכל כו'. גי' רי"ף ורא"ש ופיין רמב"ם:

מוסף רש"י

גמירי. מסורת מתתיהו (פסחים נב.) מסורת בידי מרגומי (מגילה ח.). בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה. כל זכרונם לטובה וגנאל עליהם הרון (ר"ה יא. וכנע"ז יבמות סד.). כ"ד רננות. רנה תפלה תחנה מתוים בתפלת שלמה עד דתעניתא. ולא נסילת (שבת ל.). אומרה ברכה רביעית בפני עצמה. להכללה בתוך אמצע ושיע טלגה בתוך הדעת (נדה ח.).

רבינו ניסים

הני כ"ד דתעניתא כנגד מי אמר ר' חלבו כנגד כ"ד רננות שאמר שלמה. הא מילתא פרשה בתלמוד ארץ ישראל בפירקין ובפרק ב' דתענית (הכנה ב.) ר' חלבו ור' שמואל כנגד כ"ד פעמים רנה תפלה תחנה שבתובין בפרשת שלמה ואית בגמרא בב' משקין בית השלחין (מועד קטן דף מ.) ובפרק כל ישראל יש להם חלק (דף קו) בשעה שבנה שלמה את בית המקדש ובקש להכניס ארון לבית קדש הקדשים דבקו שערים זה בזה אמר כ"ד רננות כו':

עין משפט נר מצוה

מז א ב מי' פ"ו מהל' תפלה הל' ג סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' קט סעיף ג:

מח ג ד ה מי' פ"ב שם הל' (ג) ג ד סמג שם טוש"ע א"ח סימן קי סעיף ג:

מט ו מי' פ"ו שם הל' ח סמג שם טוש"ע א"ח סי' קיד סעיף ה:

נ ז מי' שם הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סי' קיח סעיף ד:

נא ח מי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע א"ח סימן לד סעיף ג:

נב ט מי' שם הל' ט סמג שם טוש"ע א"ח סימן קיז סעיף ה:

רבינו חננאל

הני עשרים וארבע דתעניתא כנגד מי אמר ר' חלבו כנגד כ"ד רננות שאמר שלמה בשעה שהכנסים ארון לבית הקדשים. ירושלמי: כ"ד תעניות כנגד כ"ד פעמים שכתוב בפרשת שלמה רנה תפלה תחנה. מאי מעין שמונה עשרה רב אמר מעין כל ברכה וברכה. פירוש, מזכיר שלש ראשונות כסדרן ואומר ברכה רביעית חנון מאתך דעה בינה והשכל בא"י חונן הדעת. וההחזירנו בתשובה שלמה לפניך, בא"י הרוצה בתשובה. מחל לנו מלכנו כי פשענו בא"י חנון המרבה לסלוח, גואלנו מהרה למען שמך בא"י גואל ישראל. והעלה רפואה שלמה לכל מכותינו בא"י רופא חולי עמו ישראל. וברך שנתינו כשנים הטובות בא"י מברך השנים. וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ בא"י מקבץ נדחי עמו ישראל. מלוך עלינו אתה הי לברך בחסד וברחמים וצדקנו במשפט בא"י מלך אוהב צדקה ומשפט. את המינים ואת מל'(כות) זדון במהרה תעקר תשבר ותמגר ותכניע ארינו במהרה בימינו בא"י שובר אויבים ומכניע זדים. ועל כל הבוטחים בך יהמו רחמיך ושים חלקנו עמהם בא"י משען ומבטח לצדיקים. בנה ירושלים במהרה וכסא דוד לתוכה תכין בא"י בונה ירושלים. את צמח דוד עובדך תצמיח והרשיענו בא"י מצמיח קרן ישועה. קבל ברחמים את תפילתינו בא"י שומע תפלה. ויאמר שלש אחרונות כתקנן. ושמואל אמר הבינגו. פי' אומר שלש ברכות הראשונות כתקנן ומתחיל הבינגו, הבינגו הי אלקינו לדעת דרכיך, מול לבבינו לשוב ליראתך, סלח הי לנו להיות גאולים, רחקנו ממצוקים ודשננו בגאות ארצך, ונפוצים מארבע תקבץ, והתועים השב צדק ומשפט, ועל הרשעים תניף ידך, וצדיקים ישמחו בבנין עירך ובתיקון היכלך ובצמיחת קרן לדוד עבדך ועריכת נר לבן ישי משיחך, טרם נקרא תענה בא"י שומע תפלה (ושלש אחרונות כתקנן). ירושלמי: אית תנא תני שבע מעין י"ח, ואית תנא תני י"ח מעין י"ח, מאן דתני ז"ין מעין י"ח מסייע ליה לשמואל, ג' ראשונות וג' אחרונות הרי שש, והבינגו ברכה אחרת שתתם בה בא"י שומע תפלה הרי ז' מעין י"ח, מאן דתני י"ח מעין י"ח מסייע ליה לרב דאמר תתימה מעין כל ברכה וברכה כאשר פירשנו

למעלה. וסוגיא דשמעתא כשמואל רהטא, מיהו חזינן דנהגו לצלויי כי הא דרב בתפלת המנחה בעידנא דממהרי, ולא חזינן רבנן קשישאי דהוו בדידייהו, ש"מ דהלכתא כותיה דרב. לייט עלה אביי אמאן דמצלי הבינגו. ואע"ג דלייט אביי אמאן דמצלי הבינגו, יש מי שאומר לכל מאן דאפשר ליה, אבל מאן דטריד או בדרך לא לייט אביי. אמר ר' תנחום אמר רב אסי טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים וכו'. ירושלמי: אמר ר' זעירא בשם ר' חנינא, היה עומד בנשם והזכיר של טל אין מחזירין אותו, בטל והזכיר של גשם מחזירין אותו, והתניא בטל וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר ואם כא להזכיר מזכיר, לא דאמי ההוא דמיקל לההוא דלא מצלי ולא מיקל, בגשם והזכיר של טל אין מחזירין אותו, והתניא אם לא שאל בברכת השנים או שלא אמר גבורות גשמים מחזירין אותו, בההוא דלא אידכר לא טל ולא מטר.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com